

סוף זמן קרי"ש

ערב סוכות
9:19

עש"ק בראשית 9:22

מאן דלא קרי קרי"ש בענתיה
בגדיו הוא כל ההוא יומא
(המקור: בלח ספ"ד)

בי"ה

מבני עיינות התאחדותנו

י"ל ע"י: התאחדות אברכים דקה"ל ימב לב דסאטמאר

בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

שיעור השבוע

חבורת יסודי התורה

ערב סוכות
מס' ביצה ל: עד לא.

פרשת בראשית
מס' ביצה לב. עד לב.

תנ"א וא מן ליעת"א רב"י נחוראי
(ואו רבא אפ"ק לטב"קמ"א אן ארבעת חזקין)
מחבר: רבינו שליט"א בסיום ספר קידושין

י"ד תשרי תשס"ט

שנה י"א גליון ג' (ת"מ)

חג הסוכות

מועד התוערות ישראל להקב"ה

המבזה את המועדות הרי הוא כאילו עובר עבודה זרה (מכות כ"ג א). "כי המועד הוקבע שיהיו חוגגים אל השם יתברך ועובדים עבודתו יתברך, והוא נקרא "מועד" מלשון "ונתתני לך" – כי השניים שהם מתחברים ומתוועדים יחד נקרא מועד, וכן הרגל הוא שיהיה השם יתברך מתוועד עמו ומתחבר להם. ומי שמבזה את מועדות, כאילו אינו רוצה בחיבור הזה ומתברך באחר. לכן אמרו (תנ"א כ"ג ב) כשהיו ישראל עולים לרגל, היו מגביהין להם את הפרוכת היו מראים להם. כי עליהם לרגל היא עצם החיבור שנקרא מועד ולפיכך היו מראים להם זה ולכן אמר: המבזה את המועדות, ולא אמר: את הרגלים כלשון המקרא"

מחבר: ספרא ד"ע

שבתם וקימתם בסוכה

והחי יתן אל לבו קרבת אלהים בצל סוכה צילא דמהימנותא אשר מה עמקו סודותיה וקדושתה, וזה דין מפורש דעצי סוכה אסורים לפי שחל עליהם קדושת סוכה, ואשר חכמים הגידו דניצוצי קדושת שבעה כורתי ברית מתנוצצים בסוכת ישראל כמ"ש במו"ק ולכן ראוי והגון לישב בה ביראה ואהבה ושמה רבה, גם ישתדל לישב בסוכה כל מה שיוכל אף אם אינו שבת אכילה, ובאופן הצבי שאורי הארץ טוב והחורף על הרוב הוא מאוחר ישנים בסוכה, ורוב יראי שמים כמעט אינם נכנסים בבתיהם כל עיקר רק שבתם וקימתם בסוכה.

סידור הדין א

יזהר שהאושפזין ישארו כאן

בסכת תשבו שבעת ימים כל האורח בישראל וישבו בסוכות הדיקדוק מה שבחז"ל כתבי תשבו ואח"כ ישבו, אך נראה דידוע דאושפזין עילאין הם שבעה, וצריכין לישב בסוכה בדחילו ורחימו, ולא לדבר שום דבר בטל בסוכה כדי שיתעבבו האושפזין בסוכה, כי אם לא כן יצאו ממנה, והיו בסוכת תשבו שבעת ימים בכונה זו שכל האורח בישראל היינו האושפזין עילאין נקראים אורח, ישבו בסוכת שלא יצאו רק יתעבבו וישבו עמך וכו"ל.

מבשר צדק, אמוד

רמז באותיות סכה

ס"כה, בתיבה עצמה רמוזים אופני המחיצות, יש מי שעושה למצה מן המובחר ד' מחיצות כמו אות ס' שיש לה ד' מחיצות, ויש מי שעושה ג' מחיצות כמו אות כ' שיש לה ג' מחיצות, ויש מי שעושה ב' מחיצות והשלישית טפה והוא כמו אות ה' ב' מחיצות כהלכתה והשלישית טפה, כן כתב הרב הגדול חיד"א צלחה"ה (רשב"א לפי ס' טל) בשם ספר קדמון כתב יד, ה"ק רואה שמסודר בתיבת ס"כה כסדר, בראשונה ד' מחיצות ואחר כך וכו', להורות אשרי מי שמדקדק לעשות ד' מחיצות, ויש לה גם כן סוד.

תיקון גדול בשמחת בית השואבה

במשנה דסוכה (ף ק"א) מבלאי מכנסי כהנים ומהמינייהם מהן היו מפקיעין ובהם היו מוליקין. פירש"י ממכנסי בגדי השרד הבליות ומאבנטיהם הישינים, מפקיעין, היו קורעין לעשות פתילות לשמחת בית השואבה. והתוספות הקשו

ב"י ישכ"ר

תימא דלא חשיב נמי כתונת שגם היא היתה של ש.ש. והתוספות י"ט הוסיף להקשות עוד אמאי לא חשיב נמי מצנפת, ולא ת"י כלום. אמנם הבני ישכ"ר במאמר צילא דצהימנותא (את ל"א) כתב לתרץ ח"ל ואני אומר תנא דייקנא הוא, ודיקא מכנסי כהנים דמכנסים מכפרים על עריות ואבנט מכפר על הרחור הלב (בחסים פ"ג) כ"ד. ויש להוסיף עוד בביאורו הדנה באמת זאת היתה עבודת בניי בבהמ"ק בחג הסוכות ובפרט בשמחה הגדולה של שמחת בית השואבה ובניסוך המים בחג, לתקן החטאים של ג"ע הרחורי עבירה וכמ"ש שם הב"י לעיל מיני" (את ל"א), וכ"כ בייטב פנים (במאמר קדושין את ט"ז) דוח ענין התיקון גדול שהיו מתקנין שם בשמחה בית השואבה לעשות מחיצות להפריד האנשים מן הנשים, הדתחלת החטא הוא מכח העין רואה ואח"כ הלב חומד וכו' על כן ירדו לעזרת נשים ומתקנין שם תיקן גדול להעביר העין מראות שוא ולצלל מהרהורים רעים. ועד"ז מובן ג"כ מה שסמכו ז"ל בשי"ט להך ענינא של שמחת בית השואבה את כל הענין של תוקף היצירה ועד כמה הוא מתגבר על האדם, דשפיר יש לכל זה שייכות לענין עבודת בניי שהיו עובדין בשמחת בית השואבה לתקן מה שנכשלו בסיבת היצירה המתגבר על האדם בענין זה. ולפי"ז א"ש מה שלקחו לאבוקות של אור שמחת בית השואבה דוקא מבליות המכנסים ואבנט דהם באים לכפר בענין זה. ואפשר שעל כל לקחו לעשות מהם פתילות דוקא, דכלפי שהיו עוסקין אז בתיקון ענין זה של הרחורי עבירה דקשו מעבירה, לזה עשו מן הפתילות לרמז לזון שכמו שהפתילות נשרפין באש ולא נשאר מהן מאומה, כמ"כ בעשיית תשובה על אלו החטאים צריכין לעקר ולשרש אחריהן שלא ישאר בלבן שום שורש וענף מהרחורי עבירה ולתקן אותם ע"י תשובה שלימה.

דברי יואל

עולו אשפזין עלאין קדישין

ענין שמזמנים האושפזין לסוכה יתבאר על פי מה שכתב בקדושת ל"ו (ף ק"א) והוא עומד עליהם תחת העין ויאלו, הכלל הוא שבעל הבית לא יהיה מתנהג בפני האורח יותר מגדולת האורח, כדי שהאורח לא יקנא את בעל הבית. והנה צדיק נקרא מהלך שהולך תמיד ממדריגה למעלה למעלה, ומלאך נקרא עומד, וכאן רצה אברהם שלא יקנאו בו המלאכים, התלבש עצמו בבחינת מלאך להיות עומד, והוא עומד עליהם, עבדי"ק. והנה כדבר הזה יש לומר גם להיפך, שיש אשר האורח חשוב יותר מבעל הבית, ואז צריך שהאורח לא יתנהג עצמו בפני הבעל הבית יותר מגדולת הבעל הבית, כדי שלא לבייש את הבעל הבית. ובהו מעאנו נחם לנפשנו שאנו מזמנים אושפזין עילאין קדישין בכל יום בחג, ואומרים עולו אושפזין תיבו אושפזין וכו', דנראה לכאורה כיוהרא איך אנהנו פשוטי עם נרדה עם בנפשנו למן אושפזין קדישין, אמנם זאת נחמתנו ומה שאר אברהם אבינו היה מפליג במדת הכנסת אורחים, ובייש שלא לבייש את כל הבאים בצל קרוננו והתלבש עצמו כמדריגתם, ועל סמך זה אנו מזמנים אותם לסוכתנו, בדיעונו ממדתו הטוב שברוב קדושתו וגדולתו הנשגבה, יצמנם עצמו באיזה בחינה לפי ערכנו שלא לבייש אותו.

ברך משה

אוצר הגנוז

דרכי הצדיקים שישבו בסוכה אף בגשם

כידוע דרכם דרך הקדוש של הצדיקים לישב בסוכה לאכול אף בעת שהגשמים נוטפים בסוכתם, ואין אוכלים שום סעודה במשך כל ז' ימי החג אף בשעת דם ומטר, וכמדומה שאפילו אכילת ארעני ושתית מים ג"כ הוא רק בסוכה אף בשעת ירידת גשמים. וכמו שכתב מרן הגאון הקדוש מהר"א מקאמארנא ז"ע בספר עצי עדן פ"י על המשניות פ"ב דסוכה שכן נהגו הצדיקים והחסידים אשרי להם ואשרי חלקם עכ"ל. וכן כתב הגאון"ק ממונקאטש ז"ל בש"ת מנחת אלעזר ח"ד תשובה ל"א, וז"ל מנהגנו מאבותינו ורביתנו דור אחרי דור מתלמידי הבעש"ט ז"ע לישב בסוכה ב' ימי החג גם אם גשמים יורדים ח"ו ע"ל. ובאמת אף אותן צדיקים שלא יהו נחשבים בעדת החסידים מדרך הבעש"ט הקדוש ג"כ ישבו בסוכה בעת החג, וכן כתב בזכרון יודא שהגה"ק מאור"ג מהר"ם אי"ש זצוק"ל נהג שישב בסוכה אף שירדו גשמים, ובהקדמת ספר ש"ת מהרש"דה מביא שגם הגה"ק מופה"ד בעל מנחת אשר זצוק"ל היה ג"כ יושב בסוכה ואכל שם בעת הגשמים היה שוטף. ועוד טרם שנתגלה הדרך הבעש"ט כבר היו חסידים ואנשי מעשה שנהגו כן לישב בסוכה אף בעת ירידת גשמים, והג"מ שמואל זאת יונגו"ז ז"ל בנו של הגה"ק בעל מנחת אשר מביא שם בפתיחת הספר שהגאון מהר"ש קאידנובר זצוק"ל ישב בסוכה והגשם ירד עליו עד אשר העבירו מעליו בגזיו ונתנו עליו בגדים אחרים וכן עשו כמ"פ והוא לא יצא מן הסוכה ע"ל, וכן הביאו האחרונים מהקדוש אף ה"א אזולאי ז"ל זקנו של הגה"ק החת"א ז"ל שפסק דיכול אפילו לברך ברכת לישב בסוכה בעת שהגשם שוטף אף גם בכל ימות החג, רק שנכחו החת"א ז"ל לא הסכים כמו בזה, וכן מדברי הגאון הגדול בעת שבות יעקב ז"ל שמוזכר בתשובה שיש כת אחד שישבו בסוכה בעת הגשמים, וקרב לומר שאותו הכת היו גאון וקדושי חכמי אשכנז שדבקה נפשם גם בלימוד סתרי תורה כמו גאון הקדוש בעל תפ"ש דעמי" זכרונם לברכה.

והגם שמסתימת דבריהם נראה שאפילו שלא בשעת אכילה וישבו בסוכה בשעת הגשמים, אבל בדורות אחרונים לא שמענו ולא ראינו לנהוג כן, רק או שהיו יושבים בסוכה תחת מכסה הנקרא שלאק, או שישבו בביתם, רק האכילה היה בסוכה, וכן ראינו מעשה רב אצל מרן הגאון הקדוש ז"ע שסעד סעודת י"ט ביום בסוכה הגדולה אף שהגשם היה שוטף מאוד, וקיצר בשלתנו מעט, ואחר חסעודה הלך מרן בסוכתו הפרטי שהיה מכוסה בגג. וכיון שאנו עומדים כאן במעשיהם של צדיקים אנתק כאן מש"כ בהקדמת מנחת אשר, ובהקדמת ש"ת מהרש"דה פ"א בחג הסוכות כאשר הגשם היה שוטף מאוד וירד לתוך המאכל וכו' בקשו אותו שימרה עם סעודתו, ולא עמד ממקומו רק אמר רבישע אתה צוית לישב בסוכה ואנחנו רוצים לקיים בלב שלם ובשמחתה, אין אני רוצה שהגשם יעכב אותנו ויפאנו נפסק לירד הגשם בסוכה לבחון יד הגשם בשטף עכ"ל, וספיר ז"ל דידי הרה"ג בנשיק מהר"ל לזינר בשם זקנו הצדיק המפורסם מהר"י מפשעווארסק שהיה בשינאווע על חג הסוכות וראה במו עיניו איך שמרן הגה"ק הסיק ז"ע יושן בסוכה בשעת הגשמים והוציבו מלפ" המליקין את חלוקי הטהור, וגם את הכר והכסת, אבל בשום אופן לא רצה לצאת מן הסוכה ע"כ שמעתי (א"ה בור"א לא כל הרוצה לטול את חסם ס"א ויטול, וד"ו לעשות דוממת כיון שיש חשש סכנה בדבר מבוא לכל בר דעת, ולא יבאנו יז"ק למצא איך שאותו בדיק חבב את המצה הקדוק האותו והחי יתן על לבו שיעל"פ בעת הגדי"א יצא מסוכתו רק לעת הצורך, וכן שמעתי מרן מ"א אמר"ד החסיד המפורסם זצוק"ל, שפ"א היה הגשם שוטף מאד ומרן הקדוש שר של מים עס זאל אויפהערן רעגענען, תנוכה וועל איך איס טוהן א טובה ע"כ שמעתי בלי מבין דבר, אבל את זה יוכלים אנו לשפוט שעשו כמה פעולות שאל יבטלו ממצות סוכה (תולת יעקב - אסיעל)

בספר אילה שלוחה (פי תבוא ד"ה שמעתי דף ד') וכ"כ ישמח ישראל (פרשת קדשים אות א') שמעתי אומרים בשם הרב הקדוש מוהר"ר צבי הירש זלחה"ה על פסוק (דברים כ"ח) בבקר תאמר מי יתן ערב זה ערב פסח, שאיש ישראל משתוקק להגיע לליל שמורים, ובערב תאמר מי יתן בקר זה ליל סוכות, כידוע מהרב הקדוש מבארדיטשוב שהיה נעור כל ליל א' של סוכות מחמת גיעועים להגיע עת מצות נטילת לולב.

ובספר רזא דעובדא (שער האותיות, ערך גדולת הצדיקים אות כ"ט, דף י"ג) כתב דרכו של הרה"ק מוה"ר מרדכי מנדבורנא זצלה"ה היה לדקדק מאד מאד בכל מצות השי"ת לקיימה כראוי וכנכון בכל פרטיה ודקדוקיה, כדרך כל הצדיקים ועובדי השי"ת באמת, אבל מיוחד שבמיוחד היה במצות ארבעה מינים, והוזיל על מצוה זאת אלפים רבים ועפרי זהב שלא כדרך הטבע, וקנה ארגזים מלאים (אתרוגים), עד שימצא אתרוג מהודר בעדו, וכמו כן הוצרך בכל יום מהחג וכמה וכמה לולבים, כי בעת הנענועים מרוב אש היקודה בקרבו, נשבר הלולב תיכף כשהתחיל לנענע בו, ואיש אחד עמה לידו בעת הנענועים, עם לולבים מוכנים ואגודים כהוגן, ובכל כמה רגעים הושיט לו לולב חדש מרוב התלהבותו בעבודתו.

ובספר פינות הבית, בהקדמה הר הבית (דף ל"ט ע"א) הביא בשם הרה"ק מו"ה אשר זצ"ל הראשון הסטאלין, בערב סוכות סמוך ללילה באתי לעיר טשערנאביל, ולא היה לי עוד זמן לקבל שלום, והייתי אוכל בסוכה באכסניא, ואח"כ בלילה באתי קודם אור היום לבית הה"ק ה"ר נחום ז"ל, ומצאתי שעומד ומחבק ומנשק אתרוג ועומד ומצפה בכליון עינים על אור היום לברך עליו, והשגתי אז האהבה שלו להמצוה כדמיון מי שהיה לו בן יחיד והיה במרחקים ואח"כ כשבא אצלו, כן לא היה יכול להתאפק, ולקחו ביד זה וביד זה, ובתשוקה ובדביקות בכלות הנפש ממש לקיים מצות בוראו.

וראה בהקדמה לספר חתן סופר ח"א שמעתי כן מקדוש זקני הח"ס ז"ל שרקד ושמח שמחה נפלאה בלקיחת ארבע מינים עד שכל הרואים ושומעים ברכתו, התפעלו עד אין שיעור ונשפע עליהם אז רוח קדושה ותשוקה למצוות ה'.

"מעיד אני עליו (על הגאון מוהר"ר יונתן אייבשיץ זצ"ל) שפעם אחת בפראג בהיותו אצלו סמוך לשלחנו, בזבו בעד אתרוג מהודר לערך עשרים ר"ט (רייכסטאהלען), דהיינו קנה אתרוג אחד, מצא נאה הימנו קנה האחר, עד שהחליף כמה פעמים, שעלה סכמו לערך הנ"ל, וה' היודע נסתרות גלוי לפניו, שבהיותו אצלו בנה סוכה עם סדינין מצויירין עד שהוציא עליהם קרוב למאה הגריי"ם (סכום גדול), כללא דמילתא כל הון ביתו כלא נחשבת לו נגד אהבת ד' ומצותיו". (לחות העדות)

מעשה שהיה אצל הגר"א שפ"א בשנת בצורות לא היה אתרוגים מצויה, ויצאו לאיטליה לבקש אתרוג, ולא מצאו אפילו בדמים מרובים, ואחר עמל מצאו אצל איש אחד אתרוג מהודר ולא רצה למכרו, אז גילה לו השליח שאתרוג מיועד

מעשה רב

סיפורי צדיקים על חג הסוכות

לקיים המצוה החדשה שהחיינו והגיעה השם יתברך ליטול לולב ואתרוג, ובמוצאי יום טוב היה מצפה, מתי יוכל לקיים מצות תפילין, ובמוצאי יום הכיפורים, לא היה נח ולא שקט כי אם היה ניעור כל הלילה ולומד מסכת סוכה עד גמירא בעמידה ובהתלהבות גדול, וכאשר בא לידו חפץ של מצוה היה מנשקו בנשיקות גדולות ונאמנות: האתרוג והלולב והסוכה המצות של מצוה וכיוצא חל בלהבת שלהבת כשרף ממש. (עשר אורות)

אני אברך על סוס

הרה"ק ר' מרדכי מנעשכין ז"ע סבל רבות מדוחק הפרנסה, אך בגודל חיבתו למצות אתרוג, קיבץ כל השנה פרטה לפרוטה, עד שהיה בידו סכום הגון, אך כשנסע לבראד לקנות לו אתרוג, פגש בשואב ומוביל מים שמירר בבכי על האביד את סוסו ונותר ללא מקור מחיה, העניק לו רבינו את כל הסכום שה"י בידו, שיוכל לקנות לו סוס אחר, באמרו: כל העולם יברך על אתרוג, ואני אברך על סוס, שהרי להחיותך יהודי אינה מצוה פחותה מנטילת ארבעת המינים. (אור ירקת)

המזיקין בורחין מהסוכה

פעם אחת היה חסיד אחד שהיה מסתופף בצלו (של הה"ק ר' אליעזר מאזיסאלע ז"ע), היה נאמן ביער אחד והיה מוכרח לעשות לו דירה לדור ביער, וביער הזה מעולם לא היה שום איש עובר דרך שם, ומחמת זה היה שכיחן שם מזיקין, ובכל פעם ופעם היו באים לחדרו והיו עושים לו הזיקות ועם כל זאת קיבל על עצמו, כי לא היה לו פרנסה אחרת, והיה תמיד בפחד ובאימה והיה נזהר שלא ילך יחידי וגם שלא להניח את ביתו זו אשתו יחידה.

פעם אחת כאשר הגיעו ימי חג הסוכות, היה עושה לו סוכה סמוך להחלון מהבית, והי' אוכל בהסוכה עם בני ביתו, ואחר האכילה, נשאר הוא בעצמו בסוכה כי היה רוצה לישן בסוכה, ובני ביתו כבר הלכו להבית, והנה ראה איש אחד עומד כנגדו חוץ לסוכה, וגבהו עד לב השמים וחרבו שלופה בידו, והיה מפחידו שרוצה להזיק אותו, אך לא היה לו רשות לגשת אל הסוכה, כי הסוכה היא שמותיו של הקב"ה, על כן היה מטיל עליו אימה כדי שיצא מהסוכה ואז יהיה ביכלתו להזיק לו, אך האיש הנ"ל היה חסיד, והיה מרגיש בזה שבסוכה אין לו שליט"ה ולא יצא לחוץ, והמזיק טען ודיבר עמו מה זה שאתה בא לגבולי, ואמר לו שבאם לא יעזוב את דירתו מכאן יזיק אותו, והאיש הנ"ל מחמת פחד לא היה משיב לו כלל, עד שקרא התרגול ואז נעלם האיש המזיק ממש... (דגל מחנה יהודה)

כל חיותי בכל השנה הוא מכזיב בהסוכה

הרה"ק מאפטא ז"ע לעת זקנותו לא הניחוהו בניו לאכול הרבה, וגם הכזיב מצה בלילה פסח, לא נתנו לא כשיעור גדול, ואמר להם: אלע מאכלים האבן ביי מיר א טעם פון ערד, איך לעב נאר פון דעם כזיב מצה, און דעם כזיב אין די סוכה, מיט דעם לעב איך א גאנץ יאהר, ווילט איהר אויך דאס ביי מיר צונעמען! [כל המאכלים יש להם טעם עפר אצלי, וכל היותי הוא מהכזיב מצה ומהכזיב בהסוכה, ורוצים אתם לקחת גם את זה ממני?!]. (מאמר מרדכי - סלאנים)

להגר"א, כששמע זאת אמר בשביל כבוד הגר"א אני נותן אתרוג חנם, אך בתנאי שחלקו של הגר"א בעוה"ב בעד מצות אתרוג יהיה שייך רק לי, ובאין ברירה הוסכם השליח, וכשבא להגר"א וסיפר לו כל המעשה והתנאי, ענה בפניו צוחקות "אני מוכן ומזומן לתת כל זכיתי במצוה זו לנותן האתרוג, כדי לקיים מצות ארבעת המינים כהלכה לעשות נחת רוח ליוצר הכל". (כתבי הגר"א)

וראה שו"ת תשובה מאהבה (ח"א סי' א'), שהעיד על רבו הנטוב"י שתמיד היה מהדר מן המהדרין אחר אתרוג המהודר בכל מיני הידור וכסף ומחיר לא הי' נחשב בעיניו מאומה אף שהאתרוג הי' בתכלית היוקר עכ"ד. ופסק בשו"ת בית יצחק (אוי"ח סי' ק"ח) שהאתרוג אין בו דין אונאה שהשער נשתנה כפי הקונים עיי"ש.

הרה"ק מראזודוב ז"ע, היו עושים לו סוכה נאה מאד מיוחדת במינה. והיו מקשטים אותו בכל מיני קישוטים ונוי סוכה, והיה מיוחד בתפארתו עד שמכל הסביבה באו אנשים לראותה. ומספר שגם שרי המלוכה מווייץ באו פעם לראותה. עם כל זה היה הרה"ק מראזודוב אומר בענות צדקו, שהוא מקנא ביהודי כפרי פשוט, העושה סוכה מד' דפנות פשוטים, ללא שום השגה אלא בתמימות לקיים מצות סוכה. (בצל הקדוש - ראפשיץ)

בעת שהיה הרה"ק ראזודוב עושה הנענועים הצטופפו סביבו בניו ונכדיו וחסידים רבים. וכשהי' מאריך היו נותנים להילדים ולהבחורים שלא הי' להם ארבע מינים משלהם, את הלולב והאתרוג לנענע בהם.

פעם אחת נחף אחד הילדים לקבל אתרוג, ובשגגה נגע ברבינו הק' מראזודוב, והפריעו באמצע עבודתו הקדושה. הפסיק רבינו לרגע, הגביה את טליתו ונתן בו עיניו, ואח"כ גמר את הנענועים ואת ההלל במהירות.

אחר התפילה נכנסו אנשי שלומו לסוכתו לקידוש, אמר להם בזה"ל "וואס גיט מן נישט אכטונג אויף די לאנפטיעס (הילדים השובבים)", הייתי עסוק אז לפעול ישועה ליהודי שיושע בוש"ק, וכמעט שהי' הישועה בידו, "איך האב עס שוין געהאט אזוי" - והראה בידו הק' שהי' כבר מונח הישועה בידו, ועכשיו שנתבלבתי באמצע עבודתי, מי יודע... (בצל הקדוש - ראפשיץ)

היה ניעור כל הלילה

דרכי עבודתו של הרה"ק מבארדיטשוב זצ"ל היה בלי ליאות ועייפות כלל, כאשר ספרו עליו כי תמיד לביל הראשון של חג הסוכות היה ניעור כל הלילה, ועומד ומצפה מתי יאר היום, שיוכל

בשצילי הלכה

בירורי הלכות, נערך ונסדר ע"י מערכת "בית ועד לחכמים" שע"י מבצר הכוללים קרית יואל והיו למראה עיניו של הגה"צ דומ"ץ קרית יואל שליט"א

דיני ברכת לישיב בסוכה

א) אע"פ שמצות עשה מן התורה שישן ויטייל וילמוד בסוכה, מ"מ נוהגין שאין מברכין עליהם ברכת לישיב בסוכה, אלא על אכילה בלבד.^א

סוגי המאכלים שמברכין עליהם

ב) על שלשה מיני אוכלים מברכין, א) פת, ב) פת הבא בכיסנין [דהיינו כל שנעשה מה' מיני דגן ונאפה בתנור] ג) "תבשיל" שנעשה מחמשת מיני דגן [דהיינו כל שנעשה מה' מיני דגן ונתבשל בקדרה, לדוגמא לאקשן פערפל, וכדומה] ועכשיו נבאר דיניהם בפרטית.

ג) על פת יותר משיעור כביצה מברכין לישיב בסוכה, אבל על כביצה מצומצם או פחות אין מברכין לישיב בסוכה [ומן הדין מותר לאוכלו חוץ לסוכה]^ב חוץ בלילה הראשונה שמברך אף על בזית.^ג

ד) על פת הבא בכיסנין נוהגין לברך ברכת לישיב בסוכה כשאוכל יותר מכביצה, אלא שידקדק שלא יצא מהסוכה תיכף אחר גמר אכילה, אלא ישב שם זמן מזה, ובשעת ברכת לישיב בסוכה

יכוין על האכילה ועל הישיבה שלאחריו,^ד וזהו רק כשאוכל המזונות סתמא, אבל כשאוכל המזונות ביו"ט או שבת בשחרית אחר התפלה, ומכוין שע"ז הוא קידוש במקום סעודה, בכה"ג אין צריך לדקדק לישיב שם אח"כ מעט, שאפילו אם רוצה לצאת מהסוכה תיכף אחר גמר אכילתו, מברך ברכת לישיב בסוכה^ה [בשעת קידוש אחר בורא פרי הגפן]

ה) על "תבשיל" שנעשה מחמשת מיני דגן, אז תלוי אם אוכלן דרך עראי אין מברך עליו, ואם אוכלן דרך קבע מברך עליו, ו"דרך קבע" היינו כשקובע סעודתו ע"ז, דהיינו שאוכל הרבה ומתכוין להשיבע עצמו מזה^ו [למשל שאוכל טועמיה ער"ש אחצ"ה לאקשן קוגל ופערפל ומועה"ל קוגל ומשיבע עצמו לזמן ארוך], או שאוכלם עם חבורת בני אדם,^ז ודרך עראי היינו שאינו אוכלם בחבורה, וגם אינו משיבע עצמו מזה [ומ"מ אף בדרך עראי אסור לאוכלם חוץ לסוכה, אלא שאינו מברך ע"ז]

ו) על שאר מאכלים [כגון בשר ודגים ופירות וכיוצא ב] אין מברכין ברכת לישיב בסוכה, וכן על משקאות [אפילו יין] אין מברכין עליהם, ומ"מ המחמיר ואינו שותה חוץ לסוכה אפילו מים הרי זה משובה.^ח

א שו"ע (סי' תרל"ט סעיף ח')
ב שו"ע (סי' תרל"ט סעיף ב')
ג מג"א (סי' תרל"ט סק"ט)

ד ע' שערי תשובה (סק"ג) שלדעת הגנת ורדים הוי פת הבא בכיסנין לגמרי כדין פת, אבל לדעת החיד"א אינו כדין פת, ואינו מברך ע"ז אלא כשאוכלם בדרך קביעות, וכתב ע"ז השע"ת שהמנהג לברך אפילו כשאינו אוכלם בדרך קביעות, וע"כ הכריע שידקדק לישיב אח"כ, ויכוין בברכתו גם על הישיבה שהוא ג"כ מצוה, אבל כשיוצא מיד אחר האכילה יחוש לדעת החיד"א ולא יברך, עכ"ד השע"ת, והובא להלכה במשנ"ב (סקט"ז)

ה שע"ת ומשנ"ב (הנ"ל) דכיון שאוכל אותו בתורת סעודה הצריכה לקידוש הוי כקובע ע"ז, וגם החיד"א יודה דבכה"ג מברך עיי"ש
ז כן כתב השערי תשובה (שם) שמברכין בשעת קידוש ברכת סוכה עיי"ש

ח כמ"ש בשו"ע (סעיף ב') ואע"פ שהמג"א (סק"ו) חולק ע"ז וסובר דאפילו בדרך עראי מברך עליו כל שאוכל יותר מכביצה, וכן התניא (סעיף י"א) פסק כמג"א, מ"מ הדרך החיים והחיי"א וקישור"ע ומשנ"ב (סקט"ז) ושאר אחרונים כתבו, לחוש לדעת המחבר לענין שלא יברך ע"ז ברכת לישיב בסוכה
ט משנ"ב (סקט"ו וסקט"ז) בשם המאמר מרדכי) וע"ע מ"ש בכה"ל (ד"ה אם קובע) בשם המאמר שאף באוכל פחות משיעור שאחרים רגילים לקבוע, מיקרי דרך קבע כיון שהוא קובע עליו, ובדידי' תליא מילתא עיי"ש, וכן נראה להדיא מדברי המג"א (סק"ו) דשייך שיהי' דרך קביעות במעט יותר מכביצה (עיי"ש במה שהקשה מרבן גמליאל) אע"פ שהשיעור שאחרים קובעין הוא לכל הפחות ג' ביצים (עס"י תרי"ב סעיף ד') דלענין זה העיקר תלוי במחשבתו

י משנ"ב (סקט"ו) בשם הבגדי ישע, וכעין מ"ש המג"א (סק"ה) בשם הב"ח לענין קביעות דיין.
י' כן כתבו כל האחרונים, לחוש לדעת המג"א ותניא הנ"ל, שיש בזה חיוב סוכה, וכ"פ המשנ"ב (סקט"ו)

כ שו"ע (סעיף ב')

ויש מאכלים ומשקאות שיש פלוגתא בפוסקים אי חייב בסוכה, וע"כ יש להחמיר יותר ולאוכלם בסוכה אף שאין מברכין ע"י, עיין בהערה.¹⁰

שאינן מברכין פעם שנית אלא כשהפסיק בנתיים

(ז) מזה שנתבאר שמברך ברכת לישב בסוכה בשעת אכילה, הוא רק כשיצא מהסוכה אחר שבירך הברכה בפעם הקודמת, שאם לא יצא, אין צריך לברך עוד הפעם [כגון מי שבירך ביו"ט בסעודת שחרית, ואח"כ ישן בסוכה שנית צהריים, ואח"כ אוכל יותר מכביצה פה"כ, אינו מברך לישב בסוכה] שכבר נפטר בברכה שבירך מקודם.¹¹

(ח) ואפילו אם יצא מהסוכה, אם דעתו לחזור מיד, אין נקרא הפסק שיוכל לברך עוד הפעם, ואם יצא יציאה גמורה לעשות עניו ולא הי' דעתו לחזור מיד, זה נקרא היסח הדעת וכשחוזר ואוכל בסוכה מברך עוד הפעם ברכת לישב בסוכה.¹²

(ט) ובדברי הפוסקים מצאנו פלוגתא מזה נקרא יציאה גמורה, ה'לדעת הרבה פוסקים אם יוצא מהסוכה להתפלל מנחה או מעריב, זה כבר נקרא יציאה גמורה וכשחוזר ואוכל מברך עוה"פ

ברכת לישב בסוכה,¹⁰ אבל לדעת התניא כל שלא הי' בדעתו לשהות ב' או ג' שעות חוץ לסוכה לא נקרא יציאה גמורה,¹¹ וספק ברכות להקל, ונכון לכונן בשעת ברכה שאינו פוטר בזה אלא עד שיצא מהסוכה להתפלל מנחה או מעריב ואז לכו"ע יכול לברך כשחוזר ואוכל אח"כ, מאחר שהתכוון בפירוש,¹² ומסתבר דאם דרכו לחזור ולברך אחר שיוצא למנחה מעריב, אפילו אם אירע שלא התכוון, הוי כאילו התכוון בפירוש שברכה הראשונה יפטור רק עד שעת יציאתו, כיון שדרכו בכך.

דין אכילה בסוכת חבירו

(י) מזה שנתבאר שאם לא יצא יציאה גמורה אינו חוזר ומברך כשאוכל פעם שנית, היינו רק באוכל באותו הסוכה שבירך עליה בפעם הקודמת, אבל ההולך לסוכה אחרת [ויש הפסק אויר הרקיע בין סוכה לסוכה]¹³ מברך עוד הפעם ברכת לישב בסוכה.¹⁴ (יא) ואם מתחיל סעודתו בסוכה שלו, ומכוון לגמור הסעודה בסוכה אחרת ולברך שם בהמ"ז, יש פלוגתא בדברי פוסקים, שי"א שצריך לחזור ולברך לישב בסוכה, אע"פ שא"צ לחזור ולברך המוציא, דשינוי מקום הוי הפסק לענין ברכת הסוכה.¹⁵

=====

¹⁰ לדוגמא הקובע עצמו לשתיית יין או שכר או מי דבש, כתב הט"ז (סק"ז) בשם ה'לבוש שחייב בסוכה וכ"כ המג"א (סק"ה) בשם הב"ח, וכ"פ התניא (סעיף י"ב וסעיף ט"ו) ומשנ"ב (סק"ג) ושאר אחרונים, וכן הקובע עצמו לאכול בשר או דגים, כ' המג"א (סק"ה) בשם הב"ח שחייב בסוכה, וכ"פ ה'הר"ח החיים וחיי"א וקישו"ע ומשנ"ב (סט"ו), ויותר מזה כתב גנת ורדים (המובא בשע"ת ק"ה) שצריך להחמיר באכילת בשר ודגים אפילו דרך עראי לאוכלם בסוכה, כל שאוכל יותר מכביצה [ועי"ש בגינת ורדים שמבאר שכן דעת הרמב"ם וסמ"ג ועוד ראשונים] וכן הסכים המחזיק ברכה, וכמש"ש השע"ת, (והידוש על המשנ"ב סקט"ו שכתב דשלא בקביעות אין להחמיר כלל)

¹¹ כן פסק ה'לבוש ומג"א (סק"ז) דלא כב"ח וט"ז (סק"ב) שכתבו דמברך על סעודה שניי' אף כשלא יצא בנתיים, וכל האחרונים פסקו כמג"א, (כמ"ש בשע"ת סקפ"ו)

¹² מג"א (סק"ז) ותניא (סעיף י"ג) ודה"ח וקישו"ע, אכן דעת הא"ר (סק"ח) שכל שיצא אחר שגמר סעודתו אפי' דעתו לחזור לאלתר, מברך פעם שנית בסעודה שניי', וכ"פ השע"ת (בסק"ח עיי"ש) ובשע"ת צ' (סקפ"ו) הביא שכן דעת היעב"ץ והביכורי יעקב, ומסיים דספק ברכות להקל עיי"ש

¹³ כן נראה במג"א (סק"ז) שלא רק בבוקר כשהולך לביהכ"נ הוי הפסק, דאפילו בערבית כשהולך לביהכ"נ הוי הפסק עיי"ש, וכ"כ הפמ"ג (בא"א סק"ז) דאפילו הולך למנחה הוי הפסק, וכ"כ בביכורי יעקב (סק"מ) דמשמע ממג"א דאפי' הלך להתפלל מנחה או מעריב, כשישוב צריך לחזור ולברך, וכ"כ בברכת הבית (שער נ"ב דין כ"א, ובשערי בינה שם) דאפי' בתפלת מנחה הוי יציאה גמורה, וכן דה"ח חיי"א וקישו"ע, כתבו שאם הלך לביהכ"נ להתפלל הוי יציאה גמורה, ולא חילקו בין תפלה לתפלה, וכ"כ המשנ"ב (סקמ"ז) ושע"ת צ' (סקצ"א) דאם יצא אחר בהמ"ז לביהכ"נ להתפלל מנחה או מעריב מברך שנית כשחוזר ואוכל (אך מ"ש שם דטעם המג"א הוא משום דהליכה הוי הפסק, צע"ג דהמג"א כתב בסי' ח' דסק"ח דשינוי מקום אינו מצריך ברכה אם חוזר ולובש אותו טלית עצמו, וה"ה בזה אם אוכל באותו סוכה עצמו, כיון שדיניהם שוה וכמ"ש המג"א, ועוד ראי' דאם הליכה הוי הפסק, א"כ אפילו חוזר תיכף הו"ל לחזור ולברך, וכבר כתב הה"מ שאם חוזר תיכף אינו חוזר ומברך, אע"כ שטעם המג"א משום דהוי יציאה גמורה וכמ"ש האחרונים שהובאו לעיל)

¹⁴ עי' בתניא כאן (סעיף י"ג) שכתב דיציאה גמורה נקרא כשיצא מהסוכה כשיעור שעה ושתיים, ולגבי תפילין (בסי' כ"ה סעיף כ"ט) כתב ב' או ג' שעות, וכמדומה שמנהג העולם כמג"א דכשפושטין הטלית ושוהין שעה ויותר וחוזרין ולובשין הטלית אין חוזרין ומברכין, (ואולי בכאן קיל יותר שאפשר לצרף הדעות דעל סעודה שניי' מברכין אף שלא הי' יציאה גמורה עי' לעיל הערה י"ד)

¹⁵ עצה זו כתב המטה אפרים (בסי' תקפ"ד סעיף ד') לגבי פשיטת הטלית שיוכין בשעת ברכה להוציא רק לבישה ראשונה, וטוב שיאמר כן בפירוש, ואז כשחוזר ולובשו לאחר עשיית צרכיו יכול לברך לכו"ע עיי"ש, ויסוד הדברים ביאר בשערי תשובה (בסי' ח' סקט"ו) עיי"ש באורך, [ונקע"ז כ' הקרן לדוד סי' נ"ט מדעת עצמו עיי"ש] והגם שבנדון דהתם, נקטינן שאינו חוזר ומברך, ואינו ספק ברכה וא"צ לעצה זו, אבל בנדון דידן שהוא ספק ברכה, נכון לעשות עצה זו כדי שיוכל לברך

¹⁶ דאם ליכא הפסק אויר הוי כמחדר לחדר (כמ"ש בדה"ח בד"ן איזה דברים נקרא הפסק בסעודה, דין ו')

¹⁷ מג"א (סק"ז) דשינוי מקום הוי הפסק וצריך ברכה אחרת, וע' בסעיף שלאחר זה בדברי האחרונים בזה

¹⁸ מג"א (הנ"ל סק"ז) וכ"פ התניא (סעיף י"ד) ודה"ח (סעיף י"ז) וקיצור שו"ע (סי' קל"ה סעיף י"ג)

אבל יש חולקים וסוברים שאם עומד באמצע סעודה, א"צ לחזור ולברך לישב בסוכה כשם שא"צ לחזור ולברך המוציא,^{כא} וע"כ ידקדק לתתחלה לגמור סעודתו במקום שהתחיל ולא לילך מסוכה לסוכה באמצע סעודה.^{כב}

דין שינה וטיול ולימוד לענין ברכת הסוכה

(יב) כבר נתבאר בתחלת הדברים, שאין מברכים על שינה וטיול אע"פ שמוחייב לעשותם בסוכה, ועל כן הבא בשחרית מביהכ"נ לסוכתו, ואינו רוצה לאכול עדיין ויושב ללמוד, אין צריך לברך עליו, שנפטר בברכה שיברך אח"כ על האכילה, שהברכה חל גם על מזה שעשה מקודם^{כג} [וטוב שיאכל פהב"כ יותר מכביצה תיכף בבואו לסוכתו כדי שלא ישהה בסוכה בלא ברכה,^{כד} אבל מעיקר הדין א"צ לעשות כן].

(יג) וכן האוכל סעודת הערב בסוכת אביו או בסוכת המיו, ובא בלילה לישן בסוכה שלו, אינו מברך על השינה, משום שנפטר בברכה שבירך בסעודת הבקר בסוכתו, אע"פ שהיה הפסק כמה שעות^{כה} ומ"מ אם אפשר לו בקל נכון שיאכל יותר מכביצה פהבכ"ס קודם שהולך לישן ויברך עליו ברכת לישב בסוכה.^{כו}

(יד) ההולך לסוכת חבירו או לסוכת הביהמ"ד ללמוד שם, דעת הרבה פוסקים שמברך ברכת לישב בסוכה אפי' כשאינו אוכל שם כלום, שבוה אין שייך לומר שנפטר בברכה שבירך מקודם, דהא מעולם לא בירך בסוכה זה,^{כז} אבל מנהג העולם אינו כן ואין מברכין אלא כשאוכל שם פהב"כ יותר מכביצה, ועל כן ישתדל לאכול שם יותר מכביצה^{כח} כדי שיוכל לברך, אבל אם אינו יכול לאכול עכשיו, או שעומד קודם תפלת שחרית, ישב בסוכה בלא ברכה.

^{כא} ע' שעה"צ (סקצ"א וסקצ"ד) שמביא דעת הבית מאיר שחולק על המג"א וסובר שכל שלא הסיח דעתו מלאכול אין צריך לברך שנית, וע"ע בלבושי שרד (על דברי המג"א הנ"ל) שכתב על המג"א דהולך לשיטתו בסי' ח' שהליכה היא הפסק, אבל הט"ז בסי' ח' חולק וסובר דהליכה לא היא הפסק, ולדידי' אם הי' בדעתו בשעת נטילה וברכה לילך לסוכת חבירו אין צריך לברך שם, וכן ראיתי נוהגים וספק ברכה להקל עכ"ל הלבושי שרד, ומובא במשנה ברורה (סקמ"ח), והגם שאחרונים השיגו על הלבושי שרד (ע"י ברכת הבית שער נ"ב בשערי בינה סקכ"ב, וכן בבאר יעקב סקכ"ח) שגם הט"ז מודה דאם שח בנתיים היא הפסק עיי"ש, מ"מ יש סברת הבי"מ שסובר דלגמרי אינו דומה לציצית, וכן במהרש"ג (ח"א יור"ד סי' נ"ז סוף אות א') הרגיש בעצמו כקושיית הבי"מ, ומסיים שאחר כותבי מצאתי בבית מאיר שחולק על המג"א ופוסק דאין צריך לברך וכו', ונ"ל כדבריו עיקר להלכה למעשה עיי"ש

^{כב} משנ"ב (בשעה"צ סוף סקצ"ד)

^{כג} ט"ז (סוסק"כ) מדברי הרא"ש, ותניא (סוף סעיף י"ב) וש"א

^{כד} מג"א (סקי"ז) וחי"א ומשנ"ב (סקמ"ו) וחדושי שהתניא ודה"ח השמיטו דבר זה

^{כה} כן הוא פשוט השו"ע (סעיף ח') שכ' דאין מברכין אלא בשעת אכילה, והיינו כשיצא יציאה גמורה וחוזר לסוכתו ללמוד או לישן שאין מברכין, [דאין לומר דהשו"ע מייירי בלא יצא יציאה גמורה, דא"כ גם על אכילה אין מברכין] וכ"כ התניא (סעיף י"ב) דהברכה שבירך שחרית פוטרת השינה והטיול של כל היום אפי' הפסיק הרבה בנתיים, וכן מבואר מדברי הדה"ח וקישו"ע עיי"ש, וע"ע בבאר יעקב (סקכ"ז) שמדייק כן מהפמ"ג עיי"ש

^{כז} חי"א ומשנ"ב (סקמ"ח) שסוברים דכיון שעשה הפסק, אינו נפטר בברכה הקודמת, אך מה שכתבו לברך אפילו כשאינו אוכל, אין המנהג כן וכמו שיתבאר בסעיף שלאח"ז

^{כח} כ"כ התניא (סיף ט"ו) שבסוכת חבירו מברך אף על הטיוול, וכ"כ החי"א (הובא בשעה"צ סקצ"ג)

^{כט} ע' בדה"ח (סעיף י"ז) שכ' מי שהולך באמצע סעודתו לסוכת חבירו ואכל שם שיעור שצריך ברכה, צריך לברך שם לישב בסוכה עכ"ל, [וכן הוא לשון הקישו"ע סי' קל"ה דין י"ג] ומשמע דוקא כשאוכל שם ודלא כהתניא, וכן דייק הברכת הבית (שער נ"ב בשערי בינה סקכ"ב) ועיי"ש הסברא שא"צ לברך על הישיבה, וכעיי"ז כתב המאמר מרדכי (סק"ח) דלדידן מעולם לא תקנו ברכה על הישיבה, אלא על האכילה (ודלא כהבנת התניא שתקנו גם על הישיבה, אלא שנפטר בברכת האכילה) וכ"כ בערוך השלחן (סעיף כ"ח) דההולך לסוכה חבירו ואינו אוכל שם, אינו מברך, דאנחנו תופסים דעיקר מצוה הוא האכילה ואין מברכין אלא על עיקר המצוה עיי"ש, וע"י בערוגת הבשם (סי' קצ"ב) שתמה על מנהג העולם שאין מברכין בסוכת חבירו אם אינם אוכלים פהבכ"ס ולדעתו אפי' כשאוכל שם פרי מברך עיי"ש, אמנם בשו"ת שמע ישראל (או"ח סי' פ"ד) השיג על הערוגות הבשם ומצדיק מנהג העולם וכמו שנתבאר, והסכים עמו (בסי' פ"ה) הלבושי מרדכי זצ"ל וכתב "כל מה שדקדק על ערוגת הבשם דבריו מזוקקים" עיי"ש

^{כו} ע' בשו"ע (סי' תרנ"א סעיף ג') שיש בזה פלוגתא, המחבר סובר דנוטל הלולב ביד ימין ככל אדם, והרמ"א חולק שנוטל הלולב ביד השמאל [שהוא ימין ידי'] ומסיים הרמ"א שכן נהגו וכן עיקר, וכן פסקו כל האחרונים (והילך קצת מגדולי הפוסקים, הט"ז (סק"ז) והמג"א (בסי' קפ"ג סק"ט ע"ש) האלי רבא ותניא וקיצור שו"ע וחי' אדם ומ"ב ושאר כל הפוסקים אשר מפיחם אנו חיים ושום אחד מאחרונים לא חלק על הרמ"א (חוץ מהלבוש שכתב שאין נוהגין כרמ"א וכבר תמה עליו הא"ר סקי"א עיי"ש, וכן הט"ז סק"ג כתב תמהתי על מ"ש בלבוש שאין נוהגין כ"א, וכבר העיד רמ"א על המנהג להיפך, ע"כ אין להשגיח על מי שטועה ונהג להיפך עכ"ל, וע"כ לא הבואו דברי הלבוש בדברי האחרונים)

ויש מאחרוני זמנינו שכתבו דלדעת המקובלים אין האיטר משנה, אלא נוטל הלולב ביד ימין ככל אדם, וראיתם ממה שכתב הכף החיים (בסי' קפ"ג סק"ט) לענין כוס בהמ"ז שלפי הזוה"ק שכ' שהכוס רומז אל בחינת המלכות שמקבלת הארה מימין, א"כ אין חילוק בין איטר לאחר עיי"ש, וכ"כ עוד הכף החיים בסי' ר"ו (סק"ל) שלדברי המקובלים אין חילוק בין איטר לאחר לענין הדין המבואר שם עיי"ש, וע"כ כתבו אחרוני זמנינו דה"ה בלולב, ותמוה, דהכף החיים עצמו בסי' תרנ"א לא הזכיר כלל שלדעת המקובלים אין חילוק, ואדרבה עיי"ש בכף החיים (בסי' תרנ"ח) שאף הספרדים שלעולם הולכין אחר פסקי המחבר, לענין זה יש לחוש לדעת הרמ"א מכיון שכמה גדולים סוברים כדעת הרמ"א עיי"ש, ומוכח מזה דבענין זה של נטילת לולב לא איירי המקובלים מדלא זכרם כלל ומדחשש לדעת הרמ"א (שידוע דרך הכף החיים שבמקום שאין דין מפורש בש"ס, דעת המקובלים מכריע, וכמ"ש פעמים הרבה)

דין איטר בנטילת לולב

באופן שיכול לכתוב בשתי ידיו בשוה [שבכה"ג מניח תפילין ביד שמאל ככל אדם] אפילו הכי לענין נטילת לולב נחשב איטר,^{טז} חוץ אם אינו יכול לכתוב כלל ביד השמאל, שבכהאי גוונא נוטל הלולב ביד ימין ככל אדם אע"ג ששאר מלאכות נקל לו יותר לעשות ביד שמאל.^{טז}

יח) הא דאמרינן שהאיטר עושה להיפך, הוא רק בנטילת הלולב, אבל לענין הנחת הדסים וערבות עושה ככל אדם, ההדסים מימין הלולב והערבות משמאל הלולב,^{טז} וכן אופן הנענועים עושה ככל אדם, צפון דרום מזרח מעלה מטה מערב.^{טז}

טו) מי שהוא איטר, נוטל הלולב ביד השמאל והאתרוג ביד ימין^{טז} בין בנענועים שבביתו ובין בנענועים שבהלל^{טז} [ואם הוא שליח צבור, עי' בהערה]^{טז}

טז) ודין זה הוא לכתחלה, אבל בדיעבד, אם נוטל הלולב ביד הימין והאתרוג ביד השמאל, ככל אדם, יצא^{טז} וטוב לחזור וליטלם כדינו בלא ברכה.^{טז}

יז) כל מי שנקל לו יותר לעשות כל מלאכתו ביד השמאל יותר מיד ימין מיקרי איטר,^{טז} ואפילו אם הרגיל עצמו לכתוב ביד ימין

הרחמן הוא יקים לנו את סוכת דוד הנופלת

ע' שו"ת שבט הלוי (ח"ח סי' קנ"א) שמאריך לבאר שלענין זה אין חילוק בין עושה ביחידות לעושה בצבור ע"ש, וכן מוכח מדברי השערי אפרים (שער י' סעיף ב' בפתחי שערים סק"ה) שדן שם באיטר המחזיק ס"ת בידו להוליכו מהארון להבימה, ומסיק שיחזיק הס"ת ביד ימין אף שהוא איטר דהכא קיל טפי מהתם שהוא מדינא דגמרא (רצ"ל שדין נטילת הלולב בימין נזכר בגמ', וע"כ החמירו באיטר שילך אחר ימין דידו משא"כ החזקת ס"ת בימין לא נזכר בגמ' וע"כ יש להקל יותר וליילך אחר ימין דעלמא) עיי"ש באורך הרי דמיירי בדבר שנעשה בצבור, ואפ"ה מחמיר לענין לולב, ע"ש

ט"ז הפוסקים סתמו בזה ולא כתבו חילוק בין ש"ץ לאדם אחר, אבל הדומ"ץ שליט"א [בתשובה עדיין בכתב יד] ציין לשו"ת לבושי מכלול (סי' כ"ג – מהגאון ר' יחיאל מיכל זצ"ל אב"ד גיזנוב, בעהמ"ח ספר שו"ת משכנות הרועים שיש ע"ז הסכמה מהייטב לב והגרש"ק זצ"ל ועוד) שכתב שהוא בעצמו הי' איטר, וכשהי' מנענע לעצמו נוטל הלולב ביד שמאל כמו שפסק הרמ"א, אבל כשהתפלל לפני התיבה בצבור שמוציא את הקהל בנענועיו (שבימיו לא הי' לכל אחד לולב, וסמכו על הנענועים שעשה הש"ץ) אז החזיק הלולב ביד ימין שנעשה טפל להקהל עיי"ש, וע"ז הוסיף הדומ"ץ שליט"א דיש לומר אף בזמן הזה שיש לכל אחד לולב, אבל הבחורים בדרך כלל אין להם לולב וסומכין על הנענועים של הש"ץ, שהש"ץ יטול ביד ימין לפי"ד הלבושי מכלול הנ"ל

ט"ח רמ"א (סי' תרנ"א סעיף ג')

ט"ט עי' במג"א (סק"ט) שמביא דדעת ר"ח דאם החזיקן להיפך לא יצא וע"כ טוב לחזור וליטלן בלא ברכה, ובחיי"א (כלל קמ"ח סעיף ז') ובקיצור שו"ע (סיק קל"ז סעיף ב') הבינו דקאי גם על איטר שאם החזיק הלולב ביד ימין יחזור ויחזקנו ביד שמאל, וכן פסק המשנ"ב (סקי"ט), והתניא (בסעיף י"ד) לא כתב כלל אם האיטר החליף, מה דינו בדיעבד עיי"ש

י"א משנ"ב (סק"כ) בשם השע"ת

י"ב שערי תשובה (סק"י) בשם השבות יעקב, והטעם, דתפילין נאמר בו וקשרתם וכתבתם דמשמע שהקשירה תלוי בכתובה משא"כ לשאר דברים אזלינן בתר כל המלאכות, והכתיבה לחוד לא מעלה ולא מוריד עיי"ש

י"ג שערי תשובה (הני"ל) עפ"י מה שביאר הביאור הלכה (בהל' תפילין סי' כ"ז סעיף ו' ד"ה והכי נהוג) שבכהאי גוונא יש לכל יד מעלה בפני עצמו, יד ימין יש לו מעלה דיכול לכתוב "רק" ביד זה, ויד שמאל יש לו מעלה שנקל יותר לעשות מלאכתו ביד זה, וכיון שיש לכל יד מעלה, הוי כשולט בשתי ידיו שנוטל הלולב ביד ימין ככל אדם עיי"ש

י"ד פמ"ג (סי' תרנ"א, א"א סק"ד) ומשנ"ב (סקי"ב)

י"ה מג"א (סי' תרנ"א סק"א) ומשנ"ב (סקמ"ז)

להערות והארות אפשר לפנות : 845 662 4936

או ע"י הפקס : 845 781 7213

גליון ההלכות נתנדב על ידי ידידינו הרבני הנגיד המפואר

מו"ה אלימלך הכהן דייטש הי"ו

לע"נ אמו האשה החשובה מרת חי' ב"ר מרדכי צבי הלוי ע"ה

נפטרה יום ב' דסוכות שנת תשס"א לפ"ק

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה ואירור

שבעת הנרות, כתב הרמב"ן בשם מגילת סתרים לרבינו נסים בשם המדרש, כיון שהקריבו שנים עשר שבטים ולא הקריב שבט לוי, חלשה דעתו של אהרן, שלא היה עמהם בחנוכה לא הוא ולא שבטו, אמר לו הקב"ה למשה דברי אל אהרן ואמרת אליו יש חנוכה אחת שיש בה הדלקת הנרות ואני עושה בה לישראל על ידי בניך נסים ותשועה וחנוכה שקרייה על שמם, והיא חנוכה בני חשמונאי, ולפיכך הסמיך פרשה זו לפרשת חנוכה המזבח, ע"כ. וצריך ביאור במה נחה דעתו של אהרן בחנוכה החשמונאים, הא חלשה דעתו על ידי עשה עמהם בחנוכה לא הוא ולא שבטו, וכמה אירור ויזיש בחנוכה בני בית החשמונאי.

ב ויש כן אהרן אל מול פני המנורה העלה נרותיה כאשר צוה ה' את משה, פירש"י ויעש כן אהרן, להגיד שבחו של אהרן שלא שינה, ונלאו כל חכמי לב למצוא ביאור מפני מה הוצרך הכתוב להשיענו שאהרן קדוש ה' לא שינה ממאמר הקב"ה.

ג במדרש קהלת (הובא בשרית כתב סופר ירד סימן קכ"ט) אוהב כסף לא ישבע כסף, אוהב מצות לא ישבע מצות, ומי אוהב בהמון לו תבואה, מי עושה מצות ואינה עושה מצוה הקבוע לדורות כגון כתיבת ספר תורה ובנין ביהמ"כ זה גם הכל (עיין ויק"ד פכ"ב ס"א), והוא פלא.

זנראה בהקדם מה שכתב מרן החתם סופר בדרשותיו (לחנך ס"ח דף ת) מציעו שני מיני שמחות, א' התחלת הדבר אדם שמו, ב' התחלה היא חצי הכל (עקרים שער ה), והשנית בעת גמר הדבר, שומחת על גומרה, אבל כל אחד מהני ב' שמחות אינה בשלימות, כי השמח על התחלה יש לו לדאוג שלא יגמרנה, והגומרה א"ע ששמח מכל מקום כבר עבר ונגמר הדבר ההוא ומה לו עוד, מה שאין כן שמחת גמר מצוה כזה סיום גמר כתיבת ספר תורה, היא שמחה על גמר הכתיבה והתחלת הקריאה, שמעתי ומעשיתי יקראו בו ויברכו עליה בכל זמן ועידן, זה הוא שמחה גמורה בשלימות, עכ"ל.

והנה כתב א"ז זללה"ה בייטב לב (פ' ראה) ההפירש שבין העובד מיראה להעובד מאהבה, כי העובד מאהבה יקום לעולם על מעמדו ולא יפול ממנו, אבל העובד מיראה אינו במעמד אחד, כי אם פעם יצא כבדק חצו ופעם יפול הנופל ממנו, עכ"ל. וא"ז זללה"ה בביצי חיים (לשבת תשובה את י"ב) ביאר בזה הטעם דבתשובה מאהבה דוקא זדנות נעשות לו וכית' (וימא פ"ג), משום דתשובה כוז עומדת וקיימת לעד, מה שאין כן תשובה מיראה אין לה קיום ויכול לחזור לסורו, וק"ל (רא"ש סוכה פ"ג סימן ל) דקנין לשעה לא הוי קנין, עכ"ל.

ומעתה, י"ל כי העושה מצוה מאהבה, לא שייך לומר שהשמחה של מצוה הוא רק על העבר, שהרי על ידי שעושה המצוה מאהבה נגור לו עוד מצוה ועוד מצוה שהעבודה הוא לו קנין נצחי, ומה גם שמנחילו לבניו ולדורותיו אחריו, נמצא דהוי השמחה על העבר על ההנהגה ועל העתיד, כי ההשפעות קדושות והאהבת ה' שיגורם ממנו, הוי לו ולדורותיו אחריו, אם כן הוי באמת שמחה בשלימות.

והנה בתג הסוכות זוכים לעבודת ה' מאהבה (כמבואר בקדושת לוי פ' האזינו), ואם כן העבודת ה' בתג הסוכות הוא נצחי שמתקיימת אצלו לעד ומנחילו לדורותיו אחריו. וכבר הזכרנו (ס"ז חזק"ס אושפיזא דיעקב דהאי שתא) מה שכתב במגן אברהם (רמז י"א א' דסוכות) שמצות סוכה היא בסדר מקוה טהרה, כמו שהמקוה מטהר כמור"כ מצוה זו מטהרת את ישראל לאביהם שבשמים, עכ"ל. והנה כתב בנועם אלימלך (פ' אחרי) כי הטבילה במקוה מקדש את האדם והיא שמירה לאדם שלא יבא לידי חטא, עכד"ק. ולפי דרכינו גם מצות סוכה יש לה סגולה זו, שהוא מזכך ומטהר את האדם על העבר, וגם הוא מביא קדושה לאדם על העתיד. ובמצות סוכה נאמר כן בקרא למען ידעו דורותיכם, כי סוכות הוא זמן עבודה מאהבה, וכיון שהוא מאהבה סגולה המצוה הוא שזוכים להתחיל גם לדורותיו אחריו, וזה שאמר בסוכות תשב שבעת ימים, כל האורח בישראל ישבו בסוכות, דכל אחד יושב בסוכה באהבה גדולה, וממילא יהיה למען ידעו דורותיכם, וזוכים להתחיל לבניו.

דברות קודש

מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

אושפיזא דאהרן שנת תשס"ח לפ"ק

נתפרסם ע"י ועד להוצאת ספרי כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

ובזה יש ליתן טעם על מה שנקרא חג הסוכות זמן שמחתנו, כי מאחר שהסוכה יש לה קדושה נשגבה על העבר, וכשהאדם נכנס אל תוך הסוכה, הסוכה הוא מטהר אותו כמו בהכנסו למקוה, וכן יש לה הסגולה לשמור את האדם על העתיד, נמצא שהיא שמחה שלימה, שאינה שמחה רק מה שזכו לקיים מצוה קדושה של סוכה והיא מצוה עוברת, אלא גם אחי ימי הסוכות והיית אך שמה, והיית הוא לשון עתיד, שעל ידי מצות סוכה נמשך קדושה נשגבה על העבר ועל העתיד.

וזוהו ביאור המדרש מי שמקיים מצוה ואינו עושה מצוה קבועה לדורות, כי אם האדם מקיים איהו מצוה שהוא מאהבת ה', אזי הוא מנחילו לבניו ולדורותיו אחריו, נמצא הדמיון קבועה לדורות, אבל אם אין המצוה קבועה לדורות, כגון כתיבת ספר תורה, נקט כתיבת ספר תורה כי כסיום גמר כתיבת ספר תורה, היא שמחה על גמר הכתיבה ועל התחלת הקריאה ואינו מצוה עוברת, וכמו כן בבנין בית הכנסת, ובכתיבה זו היא בכל מצוה אם מקיימו כראוי יכול להיות באותו בחינה שיהא קבוע לדורות להתחילו לבניו ולבני בניו ואם אינו עושה כן הרי זה הכל, דהמצוה אינו אלא לזמן, והוא קנין פירות דלאו קנין הנוף ולכן הרי זה הכל.

ובדרך זה יש לבאר ענין עבודת הדלקת המנורה של אהרן הכהן, שבעת הדלקתו היה משפיע בבני ישראל עבודת ה' מאהבה, ולזה אמרו מדליק עד שתהא השלחבת עולה מאליה, והיינו רשפי אש שלחבתיה אשר מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה, וכיון שהייתה עבודתו של אהרן עבודה מאהבה, על כן נחיל עבודה זו לבניו ולדורותיו אחריו, ומכאן הוה בניו אחריו החשמונאים הקדושים הערו למות נפשם על קדושת השם מרוב אהבה, ולזה זכו אחר כך שנעשה להם נס.

ולפי זה י"ל כי אהרן הכהן כשראה השמחה אצל חנוכה המזבח, איך שכל הנשיאים הביאו את קרבנם כל אחד ביזמו והיה לו לכל אחד יום טוב גדול ביום ההוא, חלשה דעתו על מה שלא זכה ליטול חלק בזה, אמר לו הקב"ה שלך גדול משלהם, כי הם לא עשו מצוה הקבועה לדורות, אבל אתה עומד ומדליק את הנרות והשפיע אז אהבת ה', וכיון שעשה עבודת ה' מאהבה על כן זכה שנעשה הנס בימי החשמונאים על ידי בניו הכהנים הקדושים, שהיה להם כח מסי"ע מרוב אהבת ה' הגדולה שהיה לו לאהרן הכהן, שהדליק את המנורה בתשוקה וחשק ואהבת ה', וממילא כיון שעבד את ה' מאהבה זכה להתחילו לבניו ולדורותיו, וכן לנס של החשמונאים. ובהו יתבאר גם דברי רש"י להגיד שבחו של אהרן שלא שינה, כי עבודת ה' מאהבה הוא עבודה נצחי המתקיימת לעד ולנצח נצחים, וזה היתה שבחו של אהרן שלא שינה, אלא תמיד עבד את בוראו באהבה ובמדרגה גדולה ונשגבה עד שהיה יכול להשפיע ולהנחיל עבודה זו לבניו.

ודבר זה יש לנו ללמוד מהג הסוכות דצריכים לקיים מצוה בהתלהבות קדושה ושמחה של מצוה עד מאד, שהבנים יראו איך שהאב מקיים המצוה בחילוף ורחימו וכל רמ"ח איבריו ושס"ה גידיו מרתחים מקדושת המצוה עד שיוכל להתחילו גם לבניו והמה ילמדו ממנו שככה מקיימים מצוה בהתלהבות קדושה וירגישו אושר גדול אשרינו מה טוב חלקנו, כאשר מברכים אשר קדשנו במצותיו וצונו, אז אשר בחר בנו מכל עם ורוממו מכל לשון, יאמר אותו בהרגש גדול עד שבניו יראו שהוא אומר כן לא מחמת שכן הוא נוסח הקידוש אלא יראה בו שהוא מרגיש שזה האושר הגדול שלו אשר בחר בנו מכל עם ורוממו מכל לשון. וזהו כל חיותו, וכאשר בניו רואים זאת אצל

אביהם הרי זה נכנס בעצמותיהם והוא מנחיל החיות קדושה לדורותיו אחריו. בסוכות תשבו שבעת ימים, לישב בסוכה בהתעוררות חיות קדושה לקיים מצות סוכה, למען ידעו דורותיכם, שהבנים ידעו וירגישו זאת, ויראו איך שאביהם יש לו חיות בקיום המצוה, א"י טאטע שוועבט אין אלע עולמות, אויפן פנים קען מען זען זיין חיות קדושה זיין גליקליכקייט פון א קיום המצוה, ודבר זה אינו רק מבואר בספרי קודש, אלא גם נראה בחוש דכאשר הבן רואה כן אצל אביו זה נכנס בקרבו והוא מנחיל לבניו שידע מהו חיות 'וואס מיינט מאכן א לעבן', עולמן תראה בחייו, דזוכים להתענג עוה"ב בעוה"ז, כי הם חיינו ואורך ימינו, 'דאס הייסט געלעבט', כי זה כל האדם.

י"סקיט יעצב די צווייטע טעג פון יום טוב סוכות, סגיט קומען שמיני עצרת און שמחת תורה, מען זענט ארויסגעמען די תורה הקדושה און מען זענט זיך פרייען מיט די תורה הקדושה, סקען זיין שמחת תורה מען גייט אין ביהמ"ד מען שטרענגט זיך נישט צופיל אן, סאזו שמחת תורה אויף די וועלט, מען גייט צו הקפות, נישט דאס מיינט שמחת תורה, שמחת תורה דארף א איד פילן אזא מין שמחה, אזא מין התרוממות הנפש, אזא מין געהויבנקייט, אזא מין שמחה אזא מין שטראל, ס'זאל שטראלן די פנים פאר שמחה, ער זאל מרגיש זיין אזא שמחה, א זיינע קינדער זאלן דאס זען, דער טאטע פריידט זיך אזוי מיט די תורה, ער איז זיך אזוי שמח בשמחת התורה, דאס איז זיין גאנצע חיות די תורה הקדושה, דאס איז למען ידעו דורותיכם.

והיית אך שמה, והיית איז א לשון עתיד, אז מען וי"ל ס'זאל זיין והיית פאר די קומענדיגע דורות, איז לרבות ל"ל יום טוב אחרון של חג לשמחה, דער ל"ל יושב אחרון של חג דארף זיין מיט אזא שמחה עלילה, מיט אזא שמחה קדושה אז מען זאל דאס קענען מנחיל זיין פאר די קינדער, די קינדער זאלן דאס זען און טאטן, נישט (ער זאל זאגן) וואס זאל איך טון איך מוז נענבען גיין צו די הקפות, האלב נעניעט מען האלב שלאפט מען שוין איך, נישט דאס איז שמחת תורה, שמחת תורה דארף צו זיין מיט אזא מין חיות אזא מין לעבן א לעבן וואס ס'זאל זיין א פנימיותדיגע שמחה, ס'זאל ארויסקומען די שמחה הקדושה וואס יענדער איד האט, ער האט דאך באמת אין פנימיות הלב, ער זאל עם ארויסברענגן פון אינעוועניג אויפן היצונית, ער זאל שטראלן ער זאלן לעבן פון שמחה, שמחת התורה, דער אייבערשטער האט געגעבן די תורה, און כלל ישראל האט מקבל געווען די תורה הקדושה, און דאס איז למען ידעו דורותיכם, ער זאל מנחיל זיין פאר די קינדער אז אמתדיגע גליק אמתדיגע פרייד און אמתדיגע שמחה טרעפט מען אין די תורה הקדושה, דארט טרעפט מען די אמתדיג שמחה, די פקודי ה' ישרים משמחי לב, דאס איז נישט א מליצה, נאר דאס איז טאקע באמת, מען זעט דאס אין טאטן, באקט זיך דאס אריין אין די קינדער נאך זיך, פקודי ה' ישרים איז משמחי לב, סאזו שמחה דעם גאנצן נפש דעם גאנצן מענטש פון קאפ ביז פוס אלעס לעבט אויף מיט א שמחה מען א הייליגקייט, מען לעבט אין אייבערשטנס שמחה מען איז שמחה מיט די שמחה פון הקב"ה, מען פריידט זיך שמחת תורה אויבן מען פריידט זיך אונטן, א שמחה בשמים סאזו א שמחה בארץ, ספרייט זיך גאנץ כלל ישראל עליונים ותחתונים אלעס פריידט זיך זיך מיט די תורה הקדושה, און דאס דארף מען אריינגעבן פאר קינדער און קינים קינדער למען ידעו דורותיכם.

והשי"ת יעזור שנוכה לטעום מהשמחה קדושה של חג הסוכות, שמחה אמיתית ושמחה של מצוה בהתלהבות קדושה, להרגיש נעמיות ומתיקות התורה הקדושה, ולהתחיל זאת לבנינו אחרינו, ומשמחה זו ישפע שמחה גדולה ברוחניות ובגשמיות, וכאשר יש רוחניות נתמלא כל עניני גשמיות, והשי"ת יעזור שיהיה לנו שנת ששון ושנת שמחה, שמחת יום טוב ושמחת תמיד לכל השנה, והיית אך שמה, אך בשמחה, ונוכה לביאת גואל צדק ולשמוח בשמחת ציון וירושלים במהרה בימינו אמן.

תוכן דברות קודש ופתיחת הזמן מב"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

אצל סיום מסכת ראש השנה בביהמ"ד הגדול דקהל יטב לב דסאטמאר וויליאמסבורג יצ"ו - יום א' נח שנת תשס"ח לפ"ק

א"ה תולדות נח נח איש צדיק תמים היה בדורותיו את האלהים התהלך נח, כתב בבעל הטורים האלהים התהלך נח סופי תיבות חכ"ם. ויש להבין הרמז מה שהיה נח חכם. (ב) לנערין סוף התורה להתלחה, ולכל היד החזקה ולכל המורא הגדול אשר עשה משה לעיני כל ישראל, בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ. וכתב באגרא דכלה (פ' בראשית) ב"ת רב"י דבראשית, בגימטריא אתרו"ג ערבי"ה לול"ב הד"ס. וכבר היה דברינו כי בראשית ב"ר"א עם ה' תיבות בגימטריא אתרו"ג לול"ב הד"ס ערבי"ה. וצריך ביאור מהו הרמז בכאן ומה שייכות יש לזה עם סיום התורה.

ואפ"י על פי מה דמתאמרא משימה דהגה"ק מהר"ד מבעלזא לפרש הכתובים (שמות י"ד) ופרעה הקריב וישאו בני ישראל את עיניהם והנה מצרים נוסע אחריהם ויראו מאור ויצעקו בני ישראל אל ה', וביאר על פי מה שאמר הגה"ק השר שלום מבעלזא ז"ע על הפסוק (שמות י"ד) ולא נחם אלהים דרך ארץ פלשתים כי קרוב הוא, כי אמר אלהים פן ינחם העם, פ"ן פן ינחמו ממעשיהם הרשעים לעשות תשובה באמת, בראותם מלחמה, היינו מלחמת היצר, וכי שתאה התשובה בשלימות ושובו מצרימה, כי התשובה צריכה להיות באותו מקום שחטאו כדאיתא בגמרא (ומא פ"א), אבל הקב"ה לא רצה שישבו עוד למקום סומאה זו, עכ"ל. וזה שאמר לפתחה הקריב, ואיתא במדרש (שמי"ו כ"א ס"ה) שהקריב את ישראל ותרעה הקריב, וכשראה הקב"ה גדול תשובתם לא שוב תשובה אמיתית, עד שבשביל כך רצונם לשוב למצרים כדי שתאה התשובה באותו מקום, הביא הקב"ה את ארץ מצרים לשם, וזהו והנה מצרי"ם נוסע אחריהם, שנעקר כל ארץ מצרים אחריהם, ויצעקו בני ישראל אל ה', שעשו תשובה כראוי, עכ"ל.

ועל פי זה אמרתי אמרינו (ביה"ד קודש נגיפה לסוכה) ובזכות צאתי מבית החוצה דרך שערות ארצה יחשב לי כאילו הרחקתי נודד, והנה בחג הסוכות הוא זמן תשובה מאהבה, אכן אם עושים תשובה מאהבה הרי צריך להיות בשלימות והיו צריכים לילך אלול המקומות שחטאו ולעשות תשובה באותו מקום, אמנם חסד עשה הקב"ה לבני ישראל שבתא הסוכות מתאספים המקומות לתוך הסוכה, ועל ידי זה יכולים לשוב בתשובה באותו מקום. וזה שאנו אומרים בזכות צאתי מבית החוצה יחשב כאלו הרחקתי נודד, כי כאשר נכנסים לסוכה אשר שם נאספו כל המקומות, נחשב כאלו הרחקו נודד לכל המקומות ונחשב התשובה בשלימות כתשובה באותו מקום.

וי"ל שהוא גם בסגולת מצות לולב שעושים עם הד' מינים נענועים ל"ד רוחות העולם, וקראוהו חז"ל בלשונם (סוכה ל"ג) מולך ומביא, ונראה לפרש הכונה, שעל ידי הנענועים בארבע רוחות, מולך ומביא אליו כל המקומות שצריך לתקן בהם, ועל ידי זה אינו צריך להרחיק נודד, כי כל המקומות מתאספים אליו על ידי הנענועים עם הד' מינים.

אמנם נראה כי דבר זה נעשה בכח לימוד תורה שבעל פה, שהוא על פי ה"א מרות שהתורה נדרשת בהן, כי דרך הדרש של י"ג מרות כפי בבנין אב גזירה שהו או קל וחומר הוא לדמות מילתא למילתא, וממרחק תביא לחמה (משלי לא ד) להביא ראיות ממקום אחד למקום אחר. ועל כן בכח התורה זוכים לבחינה זו שלא יצטרכו להרחיק נודד לעשות תשובה באותו מקום ממש, רק כל המקומות מתקבצות אל מקום אחד.

והנה ידוע מהבעש"ט הקדוש (ובא בכ"ן פותח יוסף פ' ח"י) א"ת השמים ואת הארץ, הוא שם של קפיצת הדרך, עכ"ל. והענין בזה כי על ידי התורה הקדושה וזכין לקפיצת הארץ, כי ארץ יכונה על התורה על דרך הכתוב (תהלים ק"ב) בגבור בארץ יהיה דועה, ומתרגם גבר באריותא הוא דועיה. ועל ידי לימוד תורה שבעל פה שמביא ראיות מן התורה ממקום אחר לכאן, וזכה לקפיצת הארץ, שאינו צריך לדגל על הערים ולהרחיק עצמו נודד לתקן במקום אחר, כי כל המקומות ביבוא אליו ויכול לתקן הכל בבת אחת. ולזה אותו השם הקדוש אהו"ה בגימטריא טו"ב, (כאבי פ"ו מ"א) אין טוב אלא תורה, ואי אפשר לזכות לשם זה רק בכח התורה הקדושה.

ובה יתבאר אמרו ולכל היד החזקה ולכל המורא הגדול אשר עשה משה לעיני כל ישראל, ודרשו בספרי (שם) ולכל המורא הגדול זו קריעת ים סוף. והיינו שאנו נשפע להם יראה גדולה

כדכתיב ויראו העם את ה', וטרם שנקרע הים נאמר וישאו בני ישראל את עיניהם והנה מצרים נוסע אחריהם ויראו מאור. והמורא הגדול הזה עשה משה לעיני כל ישראל, שברוב קדושתו האיר משה רבינו את עיני כל ישראל לראות דבר זה שארץ מצרים נוסע אחריהם, כדי שיתעוררו ליראה ולתשובה באותו מקום, ולזה אמר בראשית ב"ר"א וגו', ונרמו בו מצות סוכה ומצות ארבעה מינים, להורות שדבר זה מתחזה על ידי מצות סוכה וד' מינים, שאו זוכים להמשך כל המקומות אל המקום אשר הוא עומד עליו כדי לעשות תשובה באותו מקום, ואינו צריך להרחיק נודד, דוגמת אשר עשה משה בשעת קריעת ים סוף. ולזה התייחד בראשית ברא אלהים, בשביל התורה שנקרא ראשית, כלומר שעל ידי כח התורה יכול להמשך כל המקומות אל מקום אחד, ולהשתמש בשם הנרמו שם בקרא א"ת השמים ואת הארץ.

והנה אמרו חז"ל (ספרותין ק"ק) שאף על נח נחתם גזר דין אלא שמצא חן בעיני ה', ובמדבר נתחנא (פרשת ק"ח) איתא שזמנא נח ועשה חן בעיניו. אך בכדי שתעלה לו התשובה לכאורה היה צריך להטריח לנדד עצמו למרחקים לעשות תשובה באותו מקום, וידוע שהדרך מפורכת את הגוף, אך הכתוב העיד על נח שאיש צדיק תמים היה בדורותיו ולא נפרכה גופו בטלטול הדרך, ואם תאמר אין עשה תשובה באותו מקום, לזה אמר את האלהים התהלך נח, סופי תיבות חכ"ם, ששקט בחבורה, וכיון שעסק בחבורה לא היה צריך לילך לכל המקומות אלא כולם נקבצו ובאו אליו.

ובכן מה נכבד היום יומא טבא לרבנן שזכינו לסיים מסכת שלימה בתורה שבע"פ, ואיתא בגמרא (שבת ק"ח) אמר אביי תתילי דכי חזינא צארבא מרבנן דשלימ מסכתיה עבידנא יומא טבא לרבנן, וכל שכן כאשר ציבור גדול זוכים לסיים מסכת עבידנא יומא טבא, עבר עליו מינים ראשונים של גת הסוכות, וימים השונים של החג, והיום אנו זוכים ליום טוב השלישי, די דריעט טעג יום טוב, יומא טבא הוא לכל אנ"ש אשר השתתפו בלימוד המסכת. ויש להמליץ על זה הכתוב (תהלים ב) יחינו מימים ביום השלישי יקימנו ונחיה לפניך, היום הוא יומא טבא לכלנו שמחה גדולה והתרומוות קדושה. ביום שמחת תורה מסיימם תורה שבכתב, היום זכינו לסיים מסכת אחת מתורה שבע"פ, תליתא מאת בע"ב אנ"ש בכל העולם שמחים היום בסיום מס' ראש השנה ועושים סעודה לגמרה של תורה, יומא טבא הוא בחברה בתי מדרשים אצל אנ"ש בכל קצויה חבל.

וכתב מן החתם סופר [שהיה היום היומא דהילולא] בדרשותיו (לחי"ט ס"ה ד) שבענין שמחה מצינו שני מיני שמחות, א' בהתחלת הדבר אדם שמח, ב' בהתחלתה היא חצי הכל (עקרי שר ה) והשנית בעת גמר הדבר, שמחים על גומרה, אבל כל אחד מהני ב' שמחות איננה בשלימות, כי השמחה על ההתחלה יש לו לדאוג שלא יגמרה, והגומרה אע"פ ששמח מכל מקום כבר עבר ונגמר הדבר והוא ממה לו עוד, מה שאין כן שמחת גמר מצוה כזה סיום גמר כתיבת ספר תורה, היא שמחה על גמר הכתיבה והתחלת הקריאה, שמעתי ומעשיתי קראו בו ויברכו עליה בכל זמן ועידן, זה הוא שמחה גמורה בשלימות, עכ"ל.

ובדברים האלו יש לומר לענינו שזכינו לסיים מס' ראש השנה, שהוא אינו שמחה רק על העבר ונגמר הדבר, כי הוא שמחה גם על העתיד על מה שאנו ממשיכים בלימוד התורה ואנו מתחילים בלימוד מס' גיטין, שמחה גדולה הוא לכל הלומדים והמרבצי תורה שהרצינו שיעושים בהמס', ובעיקר הוא שמחה לכל המשתתפים בלימוד המס', הן בחיבורת הן בחבורות, שבכתב בביתך ובלכתך בדרך, גם כאשר נסעו למקומות הנופש עסקו בתורה. ב"ה אשר יעצו בפעולה טבא הלזו, ותליתא שאנו מסיימים עתה המסכת השלישי במסגרת החבורה, ובכל מסכת ניתוספו עוד הלומדים הש"ית יאה בעורינו שיתוספו עוד לומדים כהנה וכנהנה, ובסיום מס' גיטין יהיו כמות יותר של מיסימים, המצריבים עידי שבאמצעות חבורה זו נותנו יתו"ל הרבה לומדי תורה בכל המקומות, ודין גרמא דטרופה הפרנסה שבני אדם נעשים מוטרדים בפגעי הזמן וצרכי הכלכלה ויש שעובר עליהם יום אחר יום או שבוט או חדש ימים שלא קבעו עצמם ללימוד מסוים, ועכשיו על ידי מסגרת חבורה זו נעשה עת מוכשר לכל להוסיף אומץ בלימוד התורה בקביעות גמורה, ורואים ב"ה שנתרבו

מאות לומדי תורה, עד שניכר השתנות טובה בכל בתי מדרשינו, וניתוספו ב"ה ספסלי ביהמ"ד, כאשר כל אחד יכול להעיד על זה בכל המקומות, הן בקרית יואל והן פה בווייליאמסבורג אשר פקיע שמם בכל העולם, וכן בבארא פארק יש מקום נהדר ללימוד התורה אשר כבר צר המקום מהכיל, וכן בלאנדאן דברתי עם הרב אב"ד דקהלתנו שליט"א ומסר לי פ"ש איך שממש נשתנה הביהמ"ד פנים חדשות באו לכאן ונתרבו המספר של לומדי תורה, ובהיותי בבני ברק ראיתי את האור כי טוב איך שנעשה השתנות לטובה בבית מדרשינו, וכן בעיר מאנטרעאל התארגנו הלימוד בצוותא חדא ויש הצלחה גדולה למעלה כל המוטעני, וכן הביהמ"ד במאנסי הוא שם דבר לכל העיר שעוסקים שם בתורה, וכן בשאר מקומות באמצעות חבורה זו נתרבו לומדי תורה, ובכך הוא שמחה גדולה ויומא טבא לכל קהלתנו, והוא שמחה גדולה לכל יהודי הקובע מקומו בביהמ"ד, כי הקובע עצמו ללימוד תורה היה בעצמו נשתנה לטובה, וזה עושה רושם לטובה על עצמו ועל ביתו ועל בניו, ואכיד טובה כזה להספקים המוסריים עצמם כזה לראות שיעסקו בתורה יתפללו ללימוד ועברו את ה'.

ואקרא לכל אנ"ש, אגא הצטרפו ליציבור לומדי תורה, בודאי יש הרבה שיש להם שיעורים שונים, איני רוצה לבטל שום שיעור הם ימשיכו בלימודם גם להלאה ביתר שאת יותר עז, אבל אני מדבר לאלו שאין להם שיעורים, עכשיו מתחיל זמן החורף, צדיקים אמרו שלילי החורף אחר הימים הקדושים הם לילות קדושים, וצריכים למלאות אותם בלימוד התורה.

"אין וילי בעטן אין און וויל רופן יעדן איינציגן מענטש הסרים למשמעתנו, וואס ווילן האבן א שייכות מיט אונז, אונז לעב מיר היינט אין א וועלט פון דור המבול, און אפשר נאך ערנער פון דור המבול, אין ווייט נישט צו די גענעיק ביים דור המבול אין געווען אזוי געזעשטעלט, און מען האט געקענט אזוי שנעל און אזוי גרינג אנקומען אין שאול תחתית ווי מען קען היינט אין איין מינוט חלילה אנקומען צום ערגסטן, עכ"פ אין אזא וועלט לעב מיר אונז, און מען דארף זיך שלאגן מיטן יצה"ר פון דור המבול, און מען קען זיך נישט שלאגן מיטן יצה"ר, ס'זאל זיך נישט קיינער איינערדן אז ער איז דאס באווייזן, נאר מיטן כח התורה, נאר מיט תורה לערנען, אזוי יאה וכולי האי מען מיטן יצה"ר דעמילא, דער אייבערשטער וועט העלפן און מען וועט צולייגן א קאפיטל תהלים וועט דער אייבערשטער העלפן אז מען וועט זיין ערליך און אפגעזיטן, ער זאל זיין ערליך, זיין בני בית, זיינע קינדער, צו דעם דארף מען האבן די כח פון די תורה הקדושה, אין די תורה הקדושה ליגט א געוואלדיגה כח הקדושה און סגולה, אונז דארף מיר נישט מער, דער אייבערשטער וואס האט באשאפן דעם יצה"ר ער זאגט בראתי יצר בראתי תורה תבלין כנגדה, און מען מעג אים גלייבן דעם הייליגן באשעפער, ער זאגט איך האב באשאפן דעם יצה"ר, און דאס איז דער רעזעפט דאס איז דער מעדעצין, דאס איז דער כח קעגן יצה"ר, און עפעס אנדערש איז נישטא, נאר די תורה הקדושה, וויל איך בעטן און איך פאדער איך יעדן איינציגן מענטש, איז ער א אינגעמאן, איז ער א פטיליאריגער צו אפילו א עלטערער איד, מען זאל זיך צוצושטעלן צו איינע פון די חברות, ס'איז דא חברותות פארטאגס, ס'איז דא אינמיטן טאג, ס'איז דא אייבערנאכט, מען קען עס לערנען בחברותא מען קען עס לערנען ביי שיעורים, ס'איז דא גוטע מרביצי תורה".

ובסיום דברי אחרון על דברי א"י וזלה"ה בעצי חיים (להקפח אמר ל) על הכתוב (ברכים י"ג) א"ת הברכה אשר תשמעו, וכתב בבעל הטורים סופי תיבות תורה. הטעם שרומה תורה דבר זה בסופי תיבות דייקא ולא בראש, כדי להראות כי ביום אשר אנו נהגין להשלים התורה, בזה הזמן מסוגל שיבא עלינו בשביל התורה את הברכה מעניני עולם הזה, עכ"ל. וכזהים שציבור גדול סיימו מס' ראש השנה ומתחילים ללימוד מוס' גיטין כבודא ראינו הם לברכה מן השמים, והש"ית יאמר שישפיע ברכה מרובא מן השמים, ויזכו ללימוד מס' גיטין מתוך הרחבת הדעת שמחה ונחת וכל מילי דמיטב. והש"ית ישלח ברכה מן השמים לכל הלומדים ויתברכו בבריות גופא ונהוירא מעליא בני בריכי מזוני וריחי חיי אריכי ורב נחת ותענוג מכל יוצ"ח פרנסה בריחה בנקל ובהרחבה גדולה עדי נזכה לביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן.